

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра ПСИХОЛОГІЇ

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Геронтопсихологія
обов'язкова

Освітньо-професійна програма Соціальна психологія спеціальності «Психологія»

Спеціальність _____ 053 психологія _____

Галузь знань _____ 05 соціальні та поведінкові науки _____

Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Мова навчання _____ українська _____

Розробники: Гаркавенко Ніна Власіївна, канд. психол. наук, доцент кафедри психології

Профайл викладача <http://www.psychology.chnu.edu.ua/spivrobitnyky-kafedry/114-harkavenko.html>

Контактний тел. 0509568857

E-mail: n.harkavenko@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

Консультації

Онлайн-консультації за попередньою домовленістю в середу

Очні консультації: вівторок 14-00-16-00

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Соціальна трансформація в суспільстві неминує призводити до змін у ставленні до людей похилого віку. Змінюється зміст основних понять — «старість» і «психічне здоров'я в пізньому віці». Збільшення тривалості життя у сучасному світі спричинило інтенсивне старіння людства і виникнення нових проблем адаптації літніх людей та численних захворювань старечого віку. Тому важливе значення для організації психологічної служби для старих людей та осіб передпенсійного віку набуває розмежування компетенції спеціалістів, які працюють у сфері психічного здоров'я.

2. Мета навчальної дисципліни: навчальної дисципліни – ознайомити студентів із закономірностями психічного розвитку людини в похилому віці, з пізнавальною сферою осіб похилого віку, емоційно-мотиваційними змінами і Я-концепцією у старості.

3. Завдання: навчитися визначати актуальні психологічні проблеми осіб пізнього віку; застосовувати набуті знання для складання висновків у межах своєї компетенції в тісній взаємодії зі спеціалістами сфери психічного здоров'я. Студенти мають знати основні напрями надання соціальними працівниками соціально-психологічної допомоги людям похилого віку та методи професійної психотерапевтичної роботи з цією категорією осіб.

3. Пререквізити. До початку вивчення дисципліни «Геронтопсихологія» здобувач вищої освіти має вивчити дисципліни «Загальна психологія», «Психологія розвитку», «Соціальна психологія».

4. Результати навчання

У результаті опанування навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- основні закономірності геронтогенезу;
- теоретичні основи психічного розвитку (класичні теорії розвитку психіки людини на пізньому етапі її життєвого шляху; закономірності, принципи, умови, особливості психічного розвитку та соціалізації особистості у даний період);
- чинники, що зумовлюють тривалість життя людини;
- причини старіння людини;
- особливості пізнавальної сфери людей похилого віку;
- емоційно-мотиваційні зміни в період старіння;
- особливості Я-концепції людини в похилому віці;
- оволодіти такими базовими поняттями «Геронтопсихології», як геронтогенез, ейджизм, геронтофобія;
- сформувати в студентів позитивне ставлення до осіб похилого віку.

вміти:

- працювати з особами похилого віку;
- надавати їм психологічну допомогу;
- проводити тренінги з подолання психологічних проблем у період старіння;
- вміти використовувати теоретичні знання у вирішенні соціальних та психолого-психологічних проблем;
- вміти прослідкувати й усвідомлювати діалектику психологічних якостей особистості похилого віку, розбиратися в сучасних теоріях геронтопсихології.
- вміння постійно підвищувати свою психологічну культуру, використовувати досягнення психологічної науки і практики, самостійно проводити психологічне дослідження.

Компетентності за результатами вивчення курсу:

Загальні компетентності

- здатність аналітично мислити, бути проникливим та об'єктивним, прагнути до наукових пошуків оптимальних рішень і творчої взаємодії із соціальними партнерами;
- здатність ефективно впливати на індивіда;
- здатність знаходити своє місце в системі сучасних ринкових відносин, визначення такої сфери професійної діяльності, в якій найповніше можна використати професійний та творчий потенціал на користь як суспільним, так і власним інтересам;
- здатність до застосування нових технологій та інновацій в усіх сферах професійної діяльності;
- здатність до забезпечення ефективності психодіагностики, корекції та реабілітації безробітних;
- навички до саморозвитку;
- розширення свого кругозору, підвищення професійної майстерності на основі самоосвіти.

Фахові компетентності

- знання теоретико-методологічного фундаменту геронтопсихології;
- здатність до аналізу логіки виникнення і становлення геронтопсихології як сфери психологічного знання;
- сформованість цілісного уявлення про актуальні теоретичні та практичні завдання та проблеми геронтопсихології;
- науково обґрунтоване оперування понятійним та категоріальним апаратом сучасної геронтопсихології;
- обізнаність щодо методологічних принципів сучасної геронтопсихології; – знання методів геронтопсихології;
- розуміння психологічної сутності геронтогенезу як вікового етапу розвитку людини;
- знання психологічних механізмів та закономірностей розвитку особистості у період старіння;
- орієнтування у теоретичних підходах до вивчення психологічних особливостей геронтогенезу як завершального етапу життя людини;
- обізнаність щодо сучасних концептуальних моделей особистісного розвитку в період старіння;
- знання закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у період старіння;
- орієнтування у виборі та специфіці застосування методів психологічного дослідження людини літнього віку;
- уміння розробляти заходи з психологічного супроводу осіб літнього віку;
- наявність досвіду організації та реалізації напрямків психологічної роботи з людьми похилого віку;
- здатність до самостійного розв'язання специфічних завдань, що виникають в практиці психологічної роботи із людьми похилого віку;
- знання етики та деонтології геронтопсихології.

3. Опис навчальної дисципліни

Разом за ЗМ 2													
Усього годин													

3.2.1. Теми семінарських або практичних, або лабораторних занять

№	Назва теми
1	Історія розвитку геронтопсихології як науки.
2	Поняття про геронтологію як науку, її завдання та методи.
3	Основні поняття геронтології.
4	Старіння – як об'єкт дослідження науки геронтології.
5	Еволюція старості в ХХ ст.
6	Старість в історії людства. Феномен «старіння населення» всіх країн.
7	Історія досліджень теорій старіння.
8	Морально-етичні аспекти соціальної роботи в геронтології.
9	Особливості Я-концепції і розвитку і розвиток особистості в період старості.
10	Соціальне старіння як «соціальна деградація». Негативні наслідки.
11	Стадії процесу пристосування до думки про смерть (Е. Кюблер-Росс).

3.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми
1	Геронтологія і її галузі.
2	Поняття про тривалість життя, чинники тривалості життя .
3.	Причини розвитку передчасного старіння.
4.	Ставлення до періоду старості і похилих людей у вітчизняній традиції.
5.	Соціальні стереотипи сприймання старості в західноєвропейській культурі.
6.	Молекулярні механізми виникнення старіння.
7.	Особливості організації медико-соціальної допомоги людям похилого віку за кордоном.
8.	Особливості догляду за немічними престарілими людьми.
9.	Особливості життєдіяльності і спонукальної сфери людини у старості.
10.	Особливості пізнавальних процесів у старості.
11.	Негативні наслідки виходу на пенсію: «шок відставки», позбавлення професії, зниження соціального статусу, престижу, звуження сфери діяльності.
12.	Посмертні переживання людини (К. Осис, Р. Муді). Хоспіс. Еутаназія: активна, пасивна й автоеутаназія.

3.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми
1	Поняття про геронтологію як науку, її завдання та методи.
2	Геронтологія і її галузі.
3	Поняття про тривалість життя, чинники тривалості життя.
4	Старіння як закономірний процес вікових змін в органах і системах у процесі онтогенезу.
5	Популяційний підхід.

6	Зміст, моделі та сучасний стан соціальної роботи з літніми людьми та особами похилого віку в Україні та за.
7	Фізіологічні обмеження і особливості поведінки людей похилого віку.
8	Підготовка до виходу на пенсію як необхідний чинник соціалізації в старому віці (готовність до зміни соціальної позиції.).
9	Стадії передсмертних переживань людини (Р. Нойес).

4. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є залік.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є :

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- реферати; - есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час іспиту з навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно)

		з обов'язковим повторним курсом
--	--	---------------------------------

**Розподіл балів, які отримують студенти
(залік)**

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

5. Рекомендована література:

Основна:

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология: Учебник для студентов вузов / Г.С. Абрамова. - Изд. 2-е., исп. и доп. - М.: Академический Проект, 2001.-704 с.
2. Александрова М.Д. Особенности субъектности человека на поздних этапах онтогенеза / М.Д. Александрова // Развитие личности. - 2002. -№3-4.-С. 101-125.
3. Альперович В.Д. Старость. Социально-философский анализ / В.Д. Альперович. - Ростов н/Д.: Изд-во СКНЦ ВШ, 1998. - 104 с.
4. Гаркавенко Н.В. Соціальна психологія пізньої зрілості: навчальний посібник / Н.В. Гаркавенко, С.І. Собкова. – Чернівці : Чернівець. нац. у-т, 2020. – 240 с.
5. Долинська Л.В. Тренінг особистісно-професійної зрілості / Л.В. Долинська, О.В. Темрук. - К.: Марич, 2010. - С. 89-99.
6. Краснова О.В. Социальная психология старости: Учеб. пособие / О.В. Краснова, А.Г. Лидере. - М: Академия, 2002. - 288 с.
7. Крайг Г. Психология развития. - СПб.: Питер, 2001. - 992 с: ил. (Серия "Мастера психологии").

Базова:

1. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития / Под ред. А.А. Реана - СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. - 416 с. (Серия "Психологическая энциклопедия").
2. Стюарт-Гамильтон Я. Психология старения / Я. Стюарт-Гамильтон. - СПб.: Питер, 2002. - 256 с. - (Серия "Мастера психологии").
3. Хухлаева О.В. Психология развития: молодость, зрелость, старость: Учеб. пособие / О.В. Хухлаева. - М.: Академия, 2005. - 208 с.
4. Эриксон Э. Восемь возрастов человека / Э. Эриксон // Детство и Общество. - 2-е изд. / Пер. А.А. Алексеева. - СПб.: Речь, 2002. -С. 235-259.

6. Інформаційні ресурси

<http://194.44.152.155/elib/local/sk674883.pdf>